

Posudek na bakalářskou práci Jiřího Hlaváčka:

Sloužili jsme vlasti. „Biografická vyprávění příslušníků Československé lidové armády v Čáslavi, kteří opustili armádu v důsledku sovětské okupace v srpnu 1968“. Praha, FHS UK 2009. 67 stran plus přílohy

Co se týče volby tématu a jeho originality autor si vybral velmi zajímavé a nutno podotknout, že v české historiografii doposud velmi málo zpracovávané téma. Hlavním přínos práce zcela nepochybně spočívá ve snaze za pomoci orální historie podchytit a popsat fenomén života vojáků z povolání v období šedesátých let v Československu. Tato problematika obecně zůstává – minimálně na poli historického bádání o soudobých dějinách – i takřka dvě desetiletí po pádu komunismu stále spíše hodnocena v rámci žurnalistického či „pamětnického“ diskurzu. Pokud je jedná o bádání historické, to bývá spíše založeno spíše na archivním výzkumu. Orální historie byla při zkoumání tohoto tématu využívána spíše výjimečně a spíše jako doplněk jiných přístupů (viz např. práce Petra Luňáka). Přitom by si to toto téma širší využití kvalitativních přístupů bezpochyby zasloužilo, zvláště když se v případě potenciálních narátorů jedná o tzv. věkem ohroženou skupinu (okolo 70–80 let). O to více je třeba vyzdvihnout snahu autora, který se pokusil toto téma uchopit.

K práci s prameny, jejich kritice a interpretaci je možné říci, že při svém bádání autor využil především svých vlastních a metodicky dobře promyšlených a podložených výzkumů v oblasti orální historie, tj. sám vedl 7 rozhovorů. Kvantitativní rozsah využití pramenné základny je pro tento formát více než dostačující. Rozhovory byly realizovány vždy ve dvou sezeních, ve formátu životopisného vyprávění a následného strukturovaného interview. Ty se zaměřovaly na okruhy otázek týkající se reflexe „slastí a strastí“ života vojáků, profesních vztahů v armádě, role vlivu KSČ a míry indoktrinace vojáků, dále otázek bojové připravenosti ČSLA, hrozby rozpoutání nové světové války a konečně vnímání událostí srpnové okupace 1968. Všechny tyto okruhy se jeví ve vztahu ke zkoumané problematice jako více relevantní, i když by samozřejmě bylo možné zaměřit se i na otázky další. Jinak obecně autor pracoval s prameny velmi citlivě, eticky a podle všech postupů, které jsou např. běžné při práci s orální historií.

Co se týče struktury práce ta se skládá ze tří částí. V její první části autor ve zkratce přibližuje životní příběhy svých narátorů – bývalých profesionálních vojáků, ve druhé části za pomoci odborné literatury nastiňuje historický kontext doby v několika rovínách (nástin kontextu studené války a postavení ČSLA a také dějin existence posádky v Čáslavi). Jádrem práce spočívá v třetí části – interpretaci rozhovorů, kde jsou rozvedeny výše zmiňované okruhy otázek. Je možné říci, že koncepce se ve vztahu k zaměření díla jeví jako funkční a vhodně zvolena. V případě potenciálního pokračování v tomto výzkumu se nabízí možnost rozšíření o další výzkumné otázky. Jen jako otázka do diskuze se posléze nabízí možnost větší integrace vylíčení historického a jednotlivých životních příběhů.

K využití metodologii a argumentačním schopnostem je možné říci, že autorka si v rámci svého tématu zvolila v českých poměrech v podstatě novátorský přístup – tj. využití orální historie – která je ovšem při studiu fenoménu života vojenských profesionálů v šedesátých letech asi jen těžko zastupitelná. Při práci s orální historií si autor počíná velice zdatně a podle všech metodických a metodologických zásad. Za pomoci analýzy a interpretace rozhovorů se autorovi do značné míry daří podat kvalitativně nový obraz života v armádě dotčeného období. Je třeba ocenit, že autor se nesnaží dívat se na problematiku schématicky (např. pod vlivem dnes velmi rozšířeného antikomunistického diskurzu), ale naopak s citem pro složitost dobové reality a s velkou dávkou porozumění: Na druhou stranu se nevyhýbá závažným otázkám (jako je např. vzájemně podmíněný vztah k zaměstnání a

k ideologii a členství ve straně), které jsou dodnes velmi diskutovány a snaží se na ně hledat alespoň dílčí odpovědi. V alespoň dílčí rovině se snaží polemizovat s některými „zažitými“ závěry (např. o armádě jako pevné opoře a nástroji režimu).

Jazykové a stylistické zpracování je na úrovni odpovídající formě bakalářské práce. Jistou výhradou snad může být míra „předávání“ slova narátorům. Ta sice oživuje text velmi vhodným způsobem, v některých pasážích však přemíra způsobuje dojem „textové fragmentárnosti“ a do značné míry se ztrácí autora vlastní výkladová linie. To je však pouze dílčí detail, který bude jistě možné postupně odstranit za pomoci dalšího autorova tvůrčího psaní.

Bakalářskou práci doporučuji k obhajobě a hodnotím ji známkou 1 (výborně).

V Praze 28. 8. 2009

PhDr. Pavel Mücke